

Πέτρος Παπακωνσταντίνου «Το γκρίζο κύμα.
Η νέα ακροδεξιά και οι συνεργοί της», εκδόσεις Τόπος, 2024

Ανατέμνοντας το φάντασμα της ακροδεξιάς

Το φάντασμα που πλανιέται πάνω από τον πλανήτη σήμερα δεν είναι αυτό του κομμουνισμού, σύμφωνα με τη διάσημη φράση του Κομμουνιστικού Μανιφέστου, αλλά της ακροδεξιάς που αενάως μεταμορφώνεται, αποκτά νέα πρόσωπα και κρύβεται εντέχνως πίσω από διαφορετικά προσώπεια.

Καθοδηγητικός μίτος του σημαντικού βιβλίου του Πέτρου Παπακωνσταντίνου είναι η ανήχνευση των ιστορικών απαρχών της ακροδεξιάς και η εξέταση των σημερινών εκφάνσεών της σε όλο τον πλανήτη.

Παραδόξως, οι απαρχές ανασυγκρότησης των φασιστικών μορφωμάτων εντοπίζονται ήδη μετά το τέλος του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου. Με ωπλές τις μνήμες της ναζιστικής θηριωδίας, θα περίμενε εύλογο κάποιος/α τον οριστικό ενταφιασμό του φασισμού στα συντρίμια και τις στάχτες που αυτός προκάλεσε. Η επίσημη έρευνα του συγγραφέα καταδεικνύει τον ρόλο που διαδραματίζουν το ΝΑΤΟ και οι μυστικές υπηρεσίες των ΗΠΑ στη μεταπολεμική ανασύσταση του φασισμού. Στέλεχη της Βέρμαχτ και των SS στρατολογήθηκαν ως «πολύτιμοι συνεργάτες» της CIA και «αρωγοί» στον αγώνα εναντίον του κομμουνισμού στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου, ενώ η μεταπολεμική γερμανική κυβέρνηση έγινε η καλντρήβρα του Σίλολαμ, στην οποία οι ναζιστές αναβαπτίστηκαν σε υπουργούς αποδεικνύοντας, όπως γράφει ο συγγραφέας, «πώς η γερμανική ακροδεξιά στις χειρότερες εκφάνσεις της είχε εξαρachής πολύτιμα ερείσματα στο βαθύ κράτος».

Την ίδια περίοδο, το ΝΑΤΟ οργανώνει σε όλες τις χώρες της δυτικής Ευρώπης το παρακρατικό δίκτυο «Stay Behind», ο ελληνικός βραχίονας του οποίου ήταν η «Κόκκινη Προβιά», τη στελέχωση της οποίας διευκόλυνε η παγκόσμια πρωτοτυπία της Ελλάδας να αποτελεί τη μόνη χώρα που η αντίσταση στον ναζισμό τιμωρήθηκε ενώ η συνεργεία με αυτόν, ο δωσι-λογισμός, επιβραβεύθηκαν με περίοπτες θέσεις στον κρατικό μηχανισμό.

«Εκλεκτικές συγγενείες» ακροδεξιάς και νεοφιλελευθερισμού

Αν ο κοινός παρονομαστής των μεταπολεμικών φασιστικών μορφωμάτων ήταν να επιτελέσουν ρόλο αναχωμάτων στα ισχυρά κομμουνιστικά και σοσιαλιστικά κινήματα της Ευρώπης, η ακροδεξιά σήμερα γίνεται συνέταυρος και «χρυσή» εφεδρεία στις κρίσιμες ώρες που απειλούνται τα άθρακα πίστεως της νεοφιλελεύθερης ορθοδοξίας από προγράμματα κοινωνικής αναδιανομής, διαφεύδοντας εκατομμύρια τη «θεωρία των δύο άκρων». Άλλωστε, το πρώτο νεοφιλελεύθερο γχηρήριμα, όπως το εμπνεύστηκαν τα «Chicago boys» έλαβε χώρα μέσω ενός πραξικοπήματος: του Πινοσέτ εναντίον της δημοκρατικά εκλεγμένης κυβέρνησης του Αλιέντε στη Χιλή το 1973, προκειμένου να ιμπε ταφώπασα στο σοσιαλιστικό πρόγραμμα και να ιδιωτικοποιηθούν η δημόσια περιουσία και οι πλουτοπαράγοντες πηγές. Σταρτολογώ κάποια παραδείγματα των «εκλεκτικών συγγενειών» ακροδεξιάς και νεοφιλελευθερισμού που φέρνει στο φως η εξονυχιστική αναδιφηση της Ακροδεξιάς σε τριάντα δύο χώρες και βάθος οκτώ δεκαετιών από τον συγγραφέα:

Το «πατρίς-θρησκεία-οικογένεια» του Εθνικού Μετώπου του Ζ. Μ. Λεπέν, η υποστήριξη του στη θανατική ποινή και η ετμμηγορία του για το Ολοκαύτωμα ως απλώς μια λεπτομέρεια του πολέμου, συμπορεύονται αρμονικά με τη μείωση των κρατικών δαπανών και της φορολόγησης του μεγάλου πλούτου. Στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού και πολλές δεκαετίες αργότερα, η επωδός της προεκλογικής εκστρατείας του Τραμπ, «να κάνουμε την Αμερική ξανά μεγάλη» ισοδυναμούσε με τη λευκή, χριστιανική Αμερική που άθωνε τείχη στα σύνορα με το Μεξικό, αλλά στο πεδίο της οικονομίας, με μια πολιτική ευνοική για τα υψηλά εισοδήματα και τοξική για τα λαϊκά στρώματα.

Στη Βραζιλία, το υβρίδιο νεοφιλελευθερισμού και ακροδεξιάς αποτυπώνεται στα τρία Β του Μπολσονάρο: Βαλα (σφαίρα), που παραπέμπει στον «νόμο και τάξη», Βοι, (βόδι) που αναφέρεται «στους μεγαλοεπιχειρηματίες του αγροτικού και κτηνοτροφικού τομέα, τους οποίους ο Μπολσονάρο άφησε ανενόχλητους να καταβροχθίζουν την Αμαζονία» ως αρνητές της κλιματικής αλλαγής, και Βίβλια (Βίβλος), που υποδηλώνει την Ευαγγελική Εκκλησία η οποία απαγορεύει τις αμβλώσεις και τους γάμους ομοφυλοφίλων. Ένας κλόουν του τικ τοκ, που πρόσφερε άθλονο θέαμα στα τηλεοπτικά πλατό και εκλέγεται πρόεδρος της Αργεντινής, ο Μιλέι, υπερθεματίζει την ο ελευθερο εμπόριο των ναρκωτικών και των ανθρώπινων οργάνων, αλλά όχι για το δικαίωμα μιας γυναίκας να απαλλαγεί από μια ανεπιθύμητη κώση.

Στα καθ' ημάς, οι βουλευτές της Χ.Α υπερηφύζαν άπαντα τα νομοσχέδια που ευνοούσαν τους έλληνες εροπλιστές και εξαπέλυαν δολοφονικές επιθέσεις σε όσους αντιμάχονταν τα συμφέροντά τους.

Εν τη απουσία δημοκρατικής επανίδρυσης της ΕΕ

Ηχεί παράδοξη η σύμπλευση της στράτευσης του νεοφιλελευθερισμού στην ατομική ελευθερία με την ίδρυση ενός αυταρχικού κράτους. Μόνο μέσω του τελευταίου, ωστόσο, δύναται να εταρμμοστεί το νεοφιλελεύθερο γχηρήριμα κόμπιττοντας προσκόμματα και αντιστάσεις που προκαλούν οι αλληπαλές κρίσεις που το ίδιο πυροδοτεί.

Η κατεσχών μορφή της νεοφιλελεύθερης ευθανασίας της δημοκρατίας, ως μετάλλαξης της πολιτικής σε οπχειριο μιας οικονομίας που εμφανί-

ζεται ως ένας «αόρατος Λεβιάθαν», σύμφωνα με τον τίτλο του βιβλίου του Κωνσταντίνου Τσουκαλά, είναι η σύγχρονη ΕΕ, την οποία εξετάζει το βιβλίο υποστηρίζοντας ότι η ίδια η λειτουργία της αθετεί την υπόσχεση από την οποία δεσμεύτηκε η πράξη ίδρυσής της πάνω στα συντρίμια του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου: αυτής του οριστικού τέλους των πολέμων και του φασισμού.

Η «ανεξαρτησία» θεσμών, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την ΕΚΤ, η εκτροπή του κοινού νομίματος σε μηχανισμό πειθαρχησης που οδηγεί στην άλωση του κοινωνικού κράτους και την «εσωτερική υποτίμηση», λειτούργησαν ως το «σιδερένιο κλουβί» της συνταγματοποίησης του νεοφιλελευθερισμού όπως την εμπνεύσθηκε ο Χάγκελ.

Εν τη απουσία μιας δημοκρατικής επανίδρυσης της ΕΕ, με μια σοσι-αλδημοκρατία που προσυπέγραψε τη νεοφιλελεύθερη συναίνεση και μια

Αριστερά αμήχανη, με απολεσθείσα την κοινωνική της γείωση, το brexit, υποστηρίζει ο συγγραφέας, «ανέδειξε το αλλόκοτο φαινόμενο δύο ακραίων νεοφιλελεύθεροι πολιτικοί, σαν τους Τζόνσον και Φαράζ, να εκφράζουν πολιτικά ένα κοινωνικό μπλοκ, έντονα πολωμένο προς τα εργατικά στρώματα».

Ο Πέτρος Παπακωνσταντίνου καταδεικνύει τον ρόλο που διαδραμάτισε η αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ζητήματος τόσο στην εφιαλτική διόγκωση της ακροδεξιάς όσο και στον «εξαγνισμό» των ιδεών της διαμέσου της προοδευτικής ενσωμάτωσής τους στις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις. Η «δαμνοποίηση» του μετανάστη, η εν τοις πράγμασι ακάρωση της συνθήκης της Γενεύης, με αποκορύφωμα την πρόταση 15 χωρών της ΕΕ για μεταφορά μεταναστών ακόμη και στη Ρουάντα, μεταλλάσσουν την Ευρώπη σε φρούριο που ορθώνει τείχη για να μη μολυνθεί από τους «υπανθρώπους». Γίνονται περίτρηνη απόδειξη μιας Ευρώπης που κατέβασε τον διακόπτη των Φώτων και απώλεσε τη μνήμη του αντιφασιστικού παρελθόντος της.

Το τελευταίο μέρος του βιβλίου σιαγαγραφεί το ανθρωπολογικό υλικό του νεοφιλελευθερισμού ως εύφορο εδάφους της ακροδεξιάς: πρόκειται για τον επισφαλή και αναλώσιμο, τον άνθρωπο «χωρίς ιδιότητες» και δικαίωμα που αποφανισμένος από κοινωνική και πολιτική εκπροσώπηση, δεικνύει στην αρένα της αγοράς ακόμη και την επιβίωσή του ως «έπαθλο» με μοναδική σκευή την «ατομική του ευθύνη».

Αυτός ο homo economicus ως ο φοβικός παρατηρητής ενός παγκόσμιου συναλλακτικού παίγνιου, ερμητικά κλεισμένος στο καβούκι των «σόσιαλ», ξερακίζει τον φόβο του στις έμπλεες εχθροπάθειας διαδικτυακές ατραπούς και τρέφεται με συνωμοσιολογικές θεωρίες. Κατασκευάζει εχθρούς, βλέπει στον «ξένο» τον αποδιοπομπαίο τράγο στον οποίο προβάλλει τη δυστυχία του, παρηγορείται από εθνικιστικά παρρηρήματα περιούσιων λαών και αναμένει πάντα ένα «Μεσσία» να τον σώσει. Ο νεοσυντηρητισμός και η ακροδεξιά δεν είναι «παράπλευρες απώλειες» του νεοφιλελευθερισμού αλλά οι αντεστραμμένες όψεις του, μια ιδιότυπη Νέμεση στην Υβρη των ανιστήτων.

Ιστορική ύλη στην κρησάρα της θεωρίας

Το βιβλίο δεν είναι ένα λεπτομερές ρεπορτάζ στη συγκαρινή δυστοπία της ακροδεξιάς ούτε ένα ιστορικό πόνημα που ανιχνεύει τις ρίζες της. Η αχανής ιστορική ύλη που χρησιμοποιεί διυλίζεται προσεκτικά στην κρησάρα της θεωρίας και αποκρυσταλλώνεται σε σημαντικές θέσεις. Όπως γράφει ο ίδιος ο συγγραφέας:

«Η αντιμετώπιση του μεταφασισμού δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική αν περιοριστεί σε “woke” πολέμους πολιτισμών και ταυτότητων εναντίον του ρατσισμού, του εθνικισμού, της πατριαρχίας, της ομοφοβίας και οτιδήποτε άλλου στο πεδίο των ατομικών δικαιωμάτων. Όσο σημαντικά και αν είναι -και βέβαια είναι- όλα αυτά, ο αντιφασιστικός λόγος θα λειτουργεί σαν τροχός που περιστρέφεται στον αέρα χωρίς αποτέλεσμα, αν δεν πασχίζει να ανατρέψει την ίδια την υλική πραγματικότητα που γεννά τον μεταφασισμό».

Στην «εποχή των τεράτων» λοιπόν, καλό να ξαναθυμηθούμε τη διάκριση Δεξιάς-Αριστεράς και τη διάσημη ρήση του Χορσχάμερ: «Όποιος δεν μιλά για καπιταλισμό, δεν μπορεί να μιλήσει για φασισμό».

ΦΩΤΕΙΝΗ ΒΑΚΗ

παρουσίαση